

STAROSTI PRIJAZNA OBČINA

Starosti prijazne skupnosti – svetovni odgovor na staranje prebivalstva

Občina Pivka se odloča, da bo v naslednjih letih posvetila več pozornosti pravočasnemu reševanju perečih nalog ob staranju prebivalstva v naslednjih letih; pri tem vstopa v družbo občin in mest po Evropi in ostalem razvitem svetu, ki se ob tem povezujejo v svetovno in slovensko mrežo *Starosti prijazna mesta in podeželske skupnosti*. To je učinkovit program Svetovne zdravstvene organizacije (SZO, mednarodna kratica WHO), da bi ustrezno odgovorili na izzive staranja prebivalstva. Kaj je ta svetovni program?

Slika krajev in skupnosti se v začetku tretjega tisočletja po vsem svetu spreminja zlasti v dvojem: ljudje se selijo v mesta in prebivalstvo se stara. Obe spremembi sta tesno povezani z razvojem znanosti, tehnologije in demokracije. Razvoj slednje veča vrednost človekovega življenja. Čeprav je po svetu še veliko revščine in zapostavljanja, je si v čedalje večjem delu sveta kulturne in materialne dobrine dostopne večini prebivalstva. Med temi dobrinami sta poleg miru osnovni socialna in zdravstvena varnost, saj neposredno dokazujeta, v kolikšni meri družba spoštuje osebnost in življenje vsakega človeka.

V preteklem stoletju je človeštvo kljub dvema svetovnim vojnama na vseh področjih doseglo velik napredek. Posebej velik je bil napredek zdravstva, ki se kaže v obvladovanju in uspešnem zdravljenju prej neozdravljivih bolezni. Živimo bolj zdravo, bolj čisto, uživamo bolj neoporečno vodo in hrano, smo bolj oblečeni in obuti, stanovanja so varna in topla. Nalezljive bolezni manj kot kdajkoli prej ogrožajo življenja ljudi.

Posledica napredka je tudi ta, da vse več ljudi doživlja visoko starost. V zadnjih sto letih se je pričakovana življenjska doba podvojila. Delež starih ljudi hitreje narašča tudi zaradi nizke rodnosti – v Sloveniji je za tretjino prenizka, da bi ohranjala dva milijona domačega prebivalstva. Ob prelomu tisočletja je bilo na svetu 11 % ljudi starih nad 60 let, do leta 2050 pa računajo, da jih bo že 22 %; takrat naj bi bilo na svetu prvič v zgodovini več starih ljudi kakor otrok. V Sloveniji je že zdaj nad 20 % prebivalcev starih nad 60 let, čez 20 let kaže, da jih bo dvakrat več. Vse več je stoletnikov, v Sloveniji jih imamo že okrog 250; nekateri med njimi so še povsem samostojni. Naraščajoča dolgoživost iz leta v leto bolj spreminja tradicionalno sliko sveta. Vse probleme, izzive in možnosti, ki jih povzročata staranje prebivalstva, imenujemo *demografska kriza*. **Beseda kriza ne pomeni samo težav, ampak tudi nove skrite razvojne možnosti.**

Podaljševanje človeškega življenja je tesno povezano z urbanizacijo, to je z rastjo mest in urbanega urejanja podeželja z ugodnimi stanovanjskimi razmerami, informacijsko in drugo infrastrukturo. Danes že več kot polovica vseh ljudi na svetu živi v mestih, leta 2030 naj bi izmed petih zemljanov že trije.

Da bi obvladovali na svetu demografsko krizo, je SZO pripravila program *Starosti prijazna mesta in podeželske skupnosti*, ki se širi po vsem svetu. Leta 2005 so na 18. svetovnem kongresu gerontologije (to je vede o staranju in starosti) v Rio de Janeiru sklenili, da je treba prisluhniti potrebam starajočih se ljudi in udejanjiti rešitve, s katerimi bodo naselja in življenje v krajevnih skupnostih bolj prijazna staranju in starosti. V 33 različnih mestih po vsem svetu so z raziskavo povprašali starejše ljudi, kaj je pri njih starosti prijazno in kaj bi izboljšali na naslednjih pomembnih področjih življenja: v stavbah in na javnih površinah, pri prevozu, v svojih bivališčih, v družabnem življenju, pri vključevanju v dejavnosti družbe, pri zaposlitvah, pri obveščanju ter pri storitvah zdravstvenih in drugih služb v skupnosti. Isto so povprašali tudi oskrbovalce starih ljudi in izvajalce storitev v skupnosti. Na podlagi vseh mnenj in predlogov so za omenjena področja opredelili okrog 84 značilnosti starosti prijaznega mesta, izdali priročnik za uresničevanje projekta *Starosti prijazna mesta* in začeli

oblikovati svetovno mrežo starosti prijaznih mest. **Namen programa je, da se sleherno mesto oceni samo, kaj mora in zmore storiti, da bo staranju in starosti bolj prijazno. Priporočila zrcalijo predvsem potrebe po medsebojnem spoštovanju in varnosti, socialni vključenosti, sožitju ljudi ter naravi prijazni infrastrukturi in arhitekturi ob upoštevanju krajevnih značilnosti. Kraj usmerijo v razvoj, ki je prijazen starim in vsem drugim prebivalcem, še zlasti mladim družinam – kar je namreč prijazno starim ljudem, je prijazno tudi mlajšim.**

Takoj za tem je steklo tudi prizadevanje za *starosti prijazno podeželje*. Pri njem je prednjačila Kanada, ki je po temeljiti pripravi izdala priročnik za starosti prijazno podeželje in odročne skupnosti. Marsikje tvorijo zaradi izseljevanja mladih pretežni delež podeželskih skupnosti stari ljudje. Zato je program *Starosti prijazne podeželske občine* enako potreben kakor program starosti prijaznega mesta ali velemesta. Pri obeh so glavni cilji in način dela isti. V Evropi je večina podeželja urbanizirana: način življenja, komunikacijske povezave, dostopnost storitev in druge ugodnosti vsakdanjega življenja so podobne kot v mestih. Takšna je tudi večina Slovenije. Vsaka naša občina ima krajevno središče, ki deluje kot manjše mesto.

Pomemben rezultat, ki ga dosegajo občine in mesta po svetu, ki se vključujejo v nacionalne in svetovno mrežo starosti prijaznih skupnosti, je to, da njihova krajevna politika, uprava, strokovne in civilne organizacije začno reševati eno od najtežjih nalog bližnje prihodnosti – pripravljati krajevne razmere in ljudi na čedalje večji delež starih ljudi z uspešnim učenjem za boljše sožitje med mlajšimi in starejšimi.

Dr. Jože Ramovš,

Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje